

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016, p. 1-28

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11281>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 16.11.2016 ✓ Accepted/Kabul: 22.12.2016
✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Davut KILIÇ – Prof. Dr. Mehmet
KÖÇER

This article was checked by iThenticate.

MALATYA HALKEVİ ÖNCÜLÜĞÜNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN 26 EYLÜL DİL BAYRAMI KUTLAMALARI (1932-1951)

Mehmet Korkud AYDIN - Mesut AYDIN** - Fatih KAYA*

ÖZET

Halkevleri, 19 Şubat 1932'de kurulan kültür kurumlarıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Halk eğitiminin tamamlayıcı unsurlarından en önemlisi olan bu kurumlar; 1951'e kadar milli bilincin yerleşmesinde etken olan bir halk okulu görevini yerine getirmiştir.

Halkevleri 9 şube halinde örgütlenmiştir. Bu şubeler Dil Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kursları, Kütüphane ve Yayın, Köycülük, Müze ve Sergi Şubesidir. Bu şubeler marifetiyle vatandaşlar birçok hususta bilgilendirilmiştir. Halkevlerinin en önemli çalışmalarından biri de Millî Gün ve Haftaların kutlanması yönelik yapılan faaliyetlerdir. Bayramlar vatandaşlar arasında millî birlik ve beraberliği kuvvetlendirmiş, dayanışma ve yardımlaşma duygularını harekete geçirmiştir. Farklı il ve ilçelerin halkevlerinde aynı coşkuyla kutlanan bu gün ve haftalar Malatya Halkevinde de kutlanmıştır. Kutlamalarda özellikle Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi ile Temsil Şubesi büyük katkılar sağlamıştır.

Malatya Halkevinde kutlanan millî gün ve haftalar şunlardır: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Gençlik ve Spor bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı, 26 Eylül Dil Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 10 Kasım Atatürk'ü Anma ve Atatürk Haftası ile Tasarruf ve Yerli Malı Haftasıdır. Bu çalışma da Malatya Halkevinin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin bir faaliyet alanı olarak 26 Eylül Dil Bayramı etkinliklerini içermektedir.

26 Eylül Dil Bayramı kutlamalara ilişkin yapılan çalışmanın amacı ise Cumhuriyetin ilk yıllarında Malatya Halkevinin kültürel alanda yaptığı faaliyetleri ortaya koymaktır. Bu çalışmada, araştırma modeli olarak Literatür taraması yapılmış olup, arama sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Halkevleri, Malatya, Türk Dilini Tetkik Cemiyeti, Dil Bayramı.

* Okt. Dr. Kırıkkale Üniversitesi, El-mek: mkaydin05@gmail.com

** Prof. Dr. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, El-mek: mesutaydin05@gmail.com

SEPTEMBER 26 LANGUAGE FESTIVAL CELEBRATIONS IN MALATYA COMMUNITY CENTER

ABSTRACT

Community Centers were established on February 19, 1932 as cultural institutions. They were the most important supplementary institutions of Public Training in the first years of the Republic, and acted as public schools that were active in making the people acquire national conscious until 1951.

Community Centers were organized as 9 branches. These branches were: Language, History and Literature, Fine Arts, Theatre, Sports, Social Aids, Public Training Centers and Courses, Library and Publishing, Peasantry, Museums and Exhibitions. The citizens were informed with the help of these branches. One of these activities was the celebrations on National Days and Weeks. These celebrations strengthened the national unity and togetherness and developed the solidarity among the people. These days and weeks were celebrated in community centers of different cities and counties, and were also celebrated in Malatya Community Center. Especially the Language, History and Literature Branch and the Theatre Branch contributed greatly to the celebrations.

The national days and weeks that were celebrated in Malatya Community Center were as follows: October 29, Republic Day; April 23, National Sovereignty and Children's Day; Turkish Language Day; May 19, Youth and Sports Day; November 10, Commemoration of Atatürk Day and Week. The purpose of the study is to reveal the celebration activities in the Turkish Language Festival on September 26 as an activity area of the Language, History and Literature Branch of Malatya Community Center.

The purpose of the study, which was conducted on the Turkish Language Festival on September 26, was to reveal the cultural activities of Malatya Community Center in the first years of the Republic. In this study, the Literature Review Method was used as the research model. The findings that were obtained with the review were analyzed.

STRUCTURED ABSTRACT

Different societies perform various activities in order to transfer their own values to next generations and to arouse a national conscious on national days. Celebrating national days and weeks is important for us in that it keeps the national memory alive and helps us to organize our future. As it is known, Atatürk pioneered the establishment of a language institution that would bring the beauty of Turkish Language forth and give it the proper place among the world languages after the Latin-based Turkish alphabet was accepted on November 1, 1928. The Turkish Language Investigation Association was established on July 12, 1932. The first duty given to the Association by Atatürk was organizing a congress for determining the works that had to be done in order to purify, develop and enrich it. Although the Turkish Language Investigation

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016

Association was established newly, it completed its works in a short time and organized the First Turkish Language Congress in Dolmabahçe Palace on September 26, 1932. The founder and the protector general manager of this association was Atatürk. He joined all the sessions, which lasted for nine days, and listened to all the proposed theses (papers, reviews), and had conversations with the language scholars when he found proper time.

Nearly three thousand audiences followed the congress to which linguists from abroad also joined. On the last day of the congress, Halit Fahri Ozansoy, the famous poet and author, gave a petition to the chairman and recommended to celebrate that specific day as “*the Festival of the Turkish Language*”; and for this reason, the opening day September 26 was accepted as the language festival. The suggestion was accepted unanimously by the members of the congress and September 26 was accepted as the day of Turkish Festival of Language.

Turkish Language Festival was celebrated with great enthusiasm throughout the country and various activities were organized for this day. The Community Centers, which are cultural institutions, also took active roles in order to organize the celebrations in an efficient manner.

Community Centers had important roles in adopting the basic dynamics of the republic by the people since the very first day they were established. They were organized as 9 branches and continued their activities from 1932 to 1951 throughout the country.

The first and most important works of the Community Centers are the celebration activities on national days and weeks. The celebrations of September 26 Turkish Language Festival has a different important place in acquiring the pure Turkish language by the people. The language, history and cultural activities of the Community Centers were performed by the Language, History and Literature branches.

One of the duties of the Language, History and Literature branches of the Community Centers was to derive new words for the foreign words that were in usage and to perform this duty with the language committees. It was also another duty to collect and compile the Turkish words that were about to be forgotten in regions. With such regional works, it was expected that great contributions would be made to the Review and Compilation Dictionaries prepared by the Turkish Language Investigation Association.

Another duty of the Language and Literature Branches of the Community Centers was to change the names of the villages and streets that were considered not to be Turkish. Again, the Community Centers Committee found family names for many citizens after the family name law was enacted on June 18, 1934.

The first Language Congress was organized in August 1932, and it was held biannually. One representative of the language and Literature Branches of the Community Centers were sent to the congresses, and the decisions were followed in the congresses; and after the congresses, conferences were held in the Community Centers to transfer the viewpoints of the representatives. In addition, the people listened to the

Turkish Studies

Language Congresses with a radio that was provided by the Community Centers and contributions were made to develop a linguistic conscious.

September 26 Language Festival was celebrated regularly with the leadership of Community Centers as of 1932 in Malatya, and local newspapers like *Fırat* and *Gayret* followed the activities closely and important information was provided about the regions. The Language Festival celebrations were organized with the participation of the protocol, and the governor, military and administrative staff also joined these activities. The activity programs were released in local newspapers, and readers and local people were informed. Articles and poems on the importance and meaning of the language festival written by some famous people like Hüsni Eke, the member of the Language, History and Literature Committee; Osman Eti; Şevki Sözen; Malatya Güven Director İhsan Sabri Çağlayangil, Malatya High School Teacher Melahat Tezer; Gâzi Primary School teacher Pertev Bey, Primary School Teacher Zahit Atay; High School Teacher Seracettin Bey, Malatya High School Literature teacher Belkıs Necla Zencirkıran and M. Gündüz Tandoğan were released in the newspapers. With the help of the National Education Directorates, article and poem competitions were organized at schools. In September 26 Language Festival activities, which were organized with the leadership of Community Centers, conferences were organized for the people with the radio and amplifier systems placed in the Community Centers, and language studies were conducted. In addition, celebrations with songs and poems were organized with the participation of the people in Community Centers, and balls were held. Folklore studies were conducted about the region. As of 1934, the Language and Literature branches of the Community Center made recommendations to the people about choosing family names.

In early 1929, literacy campaigns were started and the Community Centers had the duty of being the pioneers between 1932 and 1951; and became an important organ of the Turkish society in the fight against ignorance. Literacy campaigns were organized with the cooperation of Educational Directorates and many citizens were provided with diplomas. The courses that were intended for the young and adults who were outside the scope of the formal education continued until 1951. Again, the libraries that were formed in Community Centers were kept open from 09.00 in the morning till 21.00 at night and contributions were made to make the people acquire reading habit.

The Language and Literature Branch released a journal with the name of *Derme*, and examples of the language, cultural and folklore elements that were specific to Malatya were released in the journal.

In the study, which was conducted about the celebrations on September 26 Language Festival, the Literature Review Method was used as the study model and the findings were analyzed.

Keywords: Community Centers, Malatya, September 26 Language Festival, pure Turkish Language and National Conscious.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016

1. Giriş

Cumhuriyet dönemi Türk modernleşmesinin önemli yapı taşlarından biri olan Halkevleri; insanımızda millî bilincin uyanmasında önemli bir rol üstlenecek, birlik, beraberlik ve yardımlaşma duygularını geliştirecek O'nun "yurttaş" olmasını sağlayacak, İnkıâpların sağlam temeller üzerinde gelişmesine hizmet edecek, Misâk-ı Millî sınırları içinde Türk Milliyetçiliğini güçlendirecek bir kurum olarak düşünülmüş ve tasarlanmıştı.

Kuruluşundan 1951 yılına kadar uzanan süreçte Cumhuriyetin temel dinamiklerinin halk tarafından benimsenip yaygınlaşmasında önemli roller üstlenen Halkevlerinin isim babası Vildan Aşır Savaşır ve Dr.Reşit Galip'tir. 1931 yılında gerçekleştirilen Cumhuriyet Halk Partisi üçüncü kurultayında tek parti yönetiminin pekiştirilmesi yolunda adımlar atılmış, Türk Ocaklarının mal varlıkları CHP'ye devredilmiş, altı okun tüzüğe alınması ve partinin temel niteliklerinin belirlenmesinin ardından, Halkevleri de partinin halkçılık ilkesini uygulayacak ve halkla bütünleşmeyi sağlayacak bir kurum olarak gündeme gelmişti. Hemen sonraki süreçte ise Dr. Reşit Galip, halkevlerini kurma görevini üstlenmiş 1932 yılı başında da Çekoslovakya, Almanya ve Rusya örneklerinden yola çıkarak, halkevlerinin kurulması hazırlıklarını tamamlamıştı (Elman, 1955: 383).

Halkevleri, 19 Şubat 1932'de Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale Denizli, Diyarbakır, Eminönü (İstanbul), Eskişehir, İzmir, Konya, Malatya ve Samsun'da 14 farklı ilde aynı anda törenlerle açılmıştır. Diğer taraftan açılışa yetiştirilemeyen Antalya, Bilecik, Edirne, Gaziantep, Giresun, Silifke, Kastamonu, Kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Kütahya, Ordu, Rize, Sinop, Şebinkarahisar, Tekirdağ, Trabzon, Van, Yozgat ve Zonguldak Halkevleride ve 24 Haziran 1932'de açılmıştı. Sonradan açılan halkevleriyle birlikte 1932 yılında toplam halkevi sayısı 34'e yükselmiştir (Özdemir ve Aktaş 2011b: 247). 1950'lere gelindiğinde ise; ülke genelinde halkevi sayısı 478'e, halkodaları sayısı 4322'ye kadar ulaşmıştır (Arıkan 1999: 261).

Reşit Galip ve arkadaşlarının hazırladığı ilk Halkevleri Teşkilât, İdare ve Mesai Talimatnamesine göre, halkevlerinin kuruluşundaki umdeler, esaslar şöyle belirlenmişti (CHF 1932: 5-12):

"Halkevlerinin kapısı CHF'ye kayıtlı olan veya olmayan herkese açıktır. Fakat halkevi idare heyeti ve şube idare komitelerine aza olabilmek için Halk Fırkası mensubu olmak gerekir. Memurların idare heyetlerine girmesinde bir sakınca yoktur. Halkevlerinin açılma kararı Fırka Umumî İdare Heyetine, evlerin tesis, teşkil ve düzenlenmesi vilâyet idare heyetlerine aittir. Ankara Halkevi'nin reisi Parti Umumî İdare Heyeti tarafından doğrudan seçilir; Parti genel sekreteri ile doğrudan haberleşir ve raporlarını buraya gönderir.

Bir yerde halkevi kurmak için şube faaliyetlerini temin edecek unsurlar ve bunların çalışmasına elverişli bina, para ve diğer maddî araçlar aranır. Bir halkevi en az üç şubenin çalışması sağlanmak şartıyla açılabilir. Halkevi binaları CHP idare heyetleri tarafından temin, tanzim ve tefriş edilir; masrafları vilâyet parti idare heyetlerince karşılanır. Fakat şube çalışmalarının gelişmesi için yapılacak bağışlar halkevi idare heyetince kabul edilir. Vilâyet idare heyetleri, halkevince her yıl başında hazırlanan bütçeyi tasdik eder ve denetler. Halkevi salonları CHP prensiplerine muhalif olmayan ya da başka bir partiyle ilgili olmayan bütün toplantılara açıktır. Halkevinde bilardo, salon tenisi ve diğer salon jimnastikleri için yer ayrılır, içki ve oyuna izin verilmez; en az ayda bir defa genel temsil verilir. Halkevi toplantılarına gelenler için özel bir yer ayrılmaz. Yalnız Atatürk'e ve devlet otoritesine saygı işareti olarak cumhurbaşkanına, TBMM başkanına, başbakana, memur buldukları yerlerde vali, kaymakam ve nahiye müdürleriyle o yerin en büyük komutanına yer hazırlanır.

Halkevi idare heyeti, şube komitelerinin kendi aralarında belirledikleri birer temsilciden oluşur. Seçim iki yılda bir yapılır; üyeler yeniden seçilebilir. Vilâyet parti idare heyetinin üyeleri arasından seçeceği bir kişi halkevi idare heyetine başkanlık yapar. Halkevi idare heyeti, şube çalışmaları hakkında parti genel sekreterliğine üç ayda bir rapor gönderir. Hesapları parti idare heyetinin belirleyeceği usullerle kontrol ve teftiş edilir. Halkevlerini denetlemek için parti idare heyeti üyelerinden biri memur edilebileceği gibi, parti mensupları ve milletvekilleri de bu yolda vazifelendirilir.”

2. Halkevlerinin Faaliyet Alanları ve Şubeleri

Halkevleri, vatandaşların eğilimlerine göre bir çalışma alanı bulabilmeleri amacıyla Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Güzel Sanatlar Şubesi, Temsil Şubesi, Spor Şubesi, İctimaî Yardım Şubesi, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, Köycüler Şubesi, Müze ve Sergi Şubesi olmak üzere toplam 9 şubeye ayrılmıştı. Konumuz itibarıyla Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi hakkında ayrıntıya girilmiş olup aşağıda verilmiştir.

2. 1. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin Görev ve Faaliyetleri

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin görevi, sohbet ve konferanslar düzenlemek; Türk dilinin bugünkü yazı ve edebiyatta kullanılmayan, fakat halk arasında yaşayan sözcük, terim, eski millî masallar ve atasözlerini araştırıp toplamak; örf, âdet ve gelenekleri incelemek; dergi çıkarmak veya çıkarılmakta olan dergiler aracılığıyla yukarıda belirtilen çalışmaları yayınlamak; yeni yetişen gençler arasında yetenekli olanları desteklemek ve onların ilerlemeleri için gerekli çareleri aramaktır.

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, yukarıda sıralanan esaslar doğrultusunda, dil ve edebiyat alanında çok sayıda konferans, anma töreni ve edebiyat sohbetleri düzenlemiştir. Halkevlerinin çoğunda hitabet, şiir, hikâye, piyes, kitap özetleme ve kompozisyon yarışmaları yapılarak, dereceye girenlere para ve kitap gibi hediyeler verilmiştir. Dereceye giren eserler, halkevleri dergilerinde yayınlanmak suretiyle genç yeteneklerin teşvik ve himaye edilmesine özen gösterilmiştir (Halkevlerinin Kuruluşu ve Çalışmaları. <http://>).

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubeleri tarafından yapılan çalışmalardan biri de Halkevi himâyesinde neşredilen dergilerdir. Başta Ankara Halkevi'nin Ülkü Dergisi olmak üzere birçok merkezde Halkevi dergisi çıkartılmıştır. 1940 yılı Halkevleri Talimatnamesinde Halkevleri dergilerinin Dil-Edebiyat Şubesince neşredebileceği vurgulandıktan sonra dergi neşredebilmenin şartları arasında eleman ve teknik imkânların birinci derecede önem arzettiği ifade edilmiştir. Bu imkânları da dönemin şartları gereği vilâyet merkezlerinde bulmak mümkün olduğu için yalnız vilâyet merkezlerindeki Halkevlerinin dergi neşredebilecekleri belirtilmiştir.

Ülkü Dergisi, diğer Halkevleri dergilerine örnek olarak gösterilmiş, Halkevlerince yapılan dergi çalışmalarında Ülkü Dergisinin kıstas alınması tavsiye edilmişti. Dergi neşreden her Halkevi; dergisinden diğer Halkevlerine birer ve Parti Genel Sekreterliği'ne ise ikişer nüsha göndermeleri zorunlu idi. Halkevleri kendi matbaalarını kuramazlardı. Yayınlarını piyasadan bir matbaaya bastırırlardı. Dağıtımdan sonra artan dergilerin Halkevlerine gelir sağlamak amacıyla halka satılmasına izin verilmişti (CHP 1940: 9; Özdemir ve Aktaş 2011a:191).

Halkevleri Dil ve Edebiyat şubelerinin görevlerinden biri de oluşturulan dil komiteleri marifetiyle Türkçe'de kullanımda olan yabancı sözcüklerin yerine Türkçe sözcükler türetmek ve kendi yörelerinde unutulmaya yüz tutmuş Türkçe sözcükleri taramayarak derlemektir. Yapılan bu türden yöresel çalışmalarla Türk Dilini Tetkik Cemiyetinin hazırladığı Tarama ve Derleme Sözlüklerinin oluşumuna katkı sağlanması düşünülmüştü. Nitekim, Halkevleri dil komitelerince 1932-1935 yılları arasında derlenen fişler Türk Dili Tetkik Cemiyeti tarafından incelenmiş ve bunlardan 40.000'i uygun görülerek kabul edilmişti (CHP 1935: 18).

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016

Halkevleri Dil ve Edebiyat şubelerinin bir başka görevi de yörelerinde Türkçe olmadığı düşünülen köy ve sokak adlarını değiştirerek Türkçe adlar koymaktı. Bu cümleden olmak üzere Halkevi dil komiteleri, 18 Haziran 1934'te Kabul edilen Soyadı Kanununa göre yöresindeki bir çok vatandaşa Türkçe soyadı bulmuştu (Halkevlerinin Kuruluşu ve Çalışmaları. <http://>).

İlki 1932 Ağustosunda gerçekleştirilen ve iki yılda bir düzenlenen Dil Kurultaylarına Halkevlerinin Dil ve Edebiyat şubesi üyelerinden bir temsilci gönderilerek orada alınan kararları yerinde takip etmişlerdir. Kurultay dönüşü de Halkevinde verilen konferanslarla halka ve halkevi mensuplarına izlenimlerini aktarma şansı bulmuşlardı. Ayrıca, Halkevleri bünyesinde temin edilen radyo ile Dil Kurultaylarını halka dinletme şansını yakalamış ve halkın dil bilincini geliştirmesine katkıda bulunmuşlardı (Toksoy 2007: 50-60; Özdemir ve Aktaş 2011a: 189).

3. Malatya Halkevi

Malatya Halkevi, 19 Şubat 1932 tarihinde kurularak resmi açılışı yapılan ilk 14 halkevinden birisidir. 1932 yılına ait faaliyet raporu pek olumlu olmasa da Malatya Halkevi, ilerleyen yıllarda önemli gelişmeler yaşamış, 1934 yılında Müze ve Sergi şubesi, 1936 yılında ise Halk Dershaneleri ve Kurslar şubesi açılmış ve halkevi üye sayısı önemli ölçüde artmıştır (CHP 1937). 1938 yılında ise Malatya halkevinin üye sayısı 398'e yükselmisti (Malatya Vilayeti CHP Başkanlığı 1938: 23). 1938 yılıyla birlikte Malatya ilçelerinde de halkevleri açılmıştı. Bunlar; Arapgir ve Adıyaman Halkevleridir. Bu iki ilçe halkevi de kütüphane ve yayın, spor ve köycülük olmak üzere üç şube ile çalışmalarına başlamıştı. Bu halkevlerini bir süre sonra açılan Pütürge (1939) ve Darende (1939) Halkevleri izlemişti (CHP 1939:19 vd). Daha sonra açılan veya halkevine tahvil edilen halkevleri ise Akçadağ, Akpınar (Adıyaman), Kemaliye ve Kuyucak Halkevidir (Aydın 2016: 1714).

1940 yılından itibaren yurt genelinde halkevi kurulması potansiyeli olmayan kaza merkezi, kasaba ve köylerde halkodaları açılmış, bu kervana Malatya da katılmış; ilk olarak Kâhta, Hekimhan, Akçadağ ve İsmetpaşa Halkodaları açılmıştır. 1948 yılına gelindiğinde; Malatya'da 8 halkevi ile kaza, bucak ve köylerinde 54 halkodası açılmıştı (Aydın 2016; 1723).

9 şube ile faaliyetini sürdüren Malatya Halkevinin en önemli şubelerinden biri Dil Tarih ve Edebiyat şubesi idi. Şube, Türk Dilini Tetkik Cemiyeti tarafından hazırlanan Tarama ve Derleme sözlüklerine sözcük derleme çalışmaları yapmış, Derme adıyla Malatya Halkevi Dergisini çıkartmış ve Türk büyükleri için anma günleri tertip etmiştir. Ayrıca Halkevi talimatnamesinde de belirtildiği gibi millî gün ve haftalarla ilgili konferanslar, toplantılar ve anma törenleri düzenlemek bu şubenin aslı görevleri arasında bulunmaktaydı. Bu etkinliklerin gerçekleştirilmesi aşamasında Halkevinin diğer şubeleri de etkinliklere iştirak etmiş, özellikle çocuklara ve halka izlettirilen temsiller ve müsâmerelerin hazırlanıp sahnelenmesini de Gösterit Şubesi üstlenmişti.

3. 1. Malatya Halkevleri Bünyesinde Gerçekleştirilen Kutlama ve Anma Etkinlikleri

Her milletin tarihinde millî ve manevî bakımdan önemli olaylar, totemler, ve simgeleşen isimler vardır. Yaşanan acı tatlı hatıralar, mücadeleler, felâketler ve atlatılan büyük bâdireleri dolayısıyla milletin hafızasında yer etmiş millî ve manevî yönden önemli gördüğü olayları, günleri veya toplum nezdinde önem atfeden tarihî, siyâsî ve edebî kişiliği olan şahsiyetleri belirli gün ve haftalarda kutlamak, anmak ve yasını tutmak için tespit ettiği özel günler bulunmaktadır. Belirlenen tarih ve günde tekrarlanan, tertiplenen törenler veya bayram şeklinde anılan kutlamalar, o toplumun ortak değerlerini, örf, adet ve geleneklerini ifade etmektedir. Yine, millet olma bilincine ulaştığı en eski devirlerden günümüze değin birikmiş olan hatıralar, oluşan millî mizaç ve karakter de söz konusu törenleri, kutlamaları, bayram günlerini ve o milletin yaşadığı yaslarını içerik olarak şekillendirmekte ve zenginleştirmektedir (Koçoğlu 2016: 326).

Bayram, tören, anma ve yas günleriyle ilgili törenler, millî devletlerin ortaya çıkışıyla birlikte şekillenmeye başlamış ve bu durum siyasî gücün veya iktidarların meşrûyetlerini teyit etmek için önem verdiği gün ve haftalar haline gelmiştir. Söz konusu bayram, tören, anma ve yas günleri o ülkenin yönetim biçiminin demokratik, otoriter veya totaliter oluşuna göre şekillenmekte, törene verilen önem rejimle halkın kaynaşmasını sağlamada bir araç olarak kullanılmaktadır. Ayrıca millî dayanışma ve toplumsal düzeni sağlamada ve sürdürmede, millî bilinç ve karakteri güçlendirmede, halkın eğitilmesinde de törenlerin önemli bir yeri vardır (Tekeli 1997: 1).

Türklerde tören ve anma etkinlikleriyle bayramlar, İslamiyet öncesi dönemden itibaren başlamıştır. Millî hafızanın canlı tutulması amacıyla düzenlenen etkinlikler, İmparatorlukların parçalanması ve millî devletlerin ortaya çıkış sürecine bağlı olarak Fransız ihtilâli sonrası yayılan milliyetçilik fikri etrafında yeniden şekillenmiş, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde önem kazanmıştır. O dönemin şartları içinde bütün toplumlarda olduğu gibi II. Abdülhamit döneminden itibaren Osmanlı Devletinde de dinî bayramlara ek olarak millî bayramlar, millî marşlar ve millî günler düzenlenmiştir (Deringil 2002). Ergenekon Bayramı, 23 Temmuz (10 Temmuz) Hürriyet Bayramı, resmî olmakla birlikte Osmanlı Devletinin kuruluş günü olarak idrâk edilen İstiklal-i Osmanî günü, 2 Mayıs ta kutlanan Çocuklar Bayramı, İdman Bayramı ve 1908 yılından itibaren gündeme gelen Amele Bayramı kutlamaları gibi etkinlikler verilebilecek örnekler arasındadır (Bolat, B.S. 2007: 31).

Yeni Türk devletinin kuruluşunu simgeleyen Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının hatırasını canlı tutmak için birinci yıldönümünde 23 Nisan günün iyd-i millî olarak kutlanması günümüze kadar devam eden ilk bayramdır (*TBMM Zabıt Ceridesi* 1958: 70 vd). Yine, Millî Mücadele döneminin ilk yıllarında 1 Kasım 1922 tarihinde ilgâ edilen saltanatın yerine tesis edilen millî irâde ve millî hakimiyet fikrine istinaden 1923'fen itibaren kutlanan 2 Kasım Hakimiyet Bayramı da yeni dönemin ilk tecrübelerden biridir (*TBMM Zabıt Ceridesi* 1339: 14 vd). Bundan başka Cumhuriyet Bayramı, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı, 26 Eylül Dil Bayramı gibi bayramlar ve millî günler ihdâs edilmiştir.

Yukarıda sözü edilen etkinlikler, yurt genelinde önce Türk Ocakları ve daha sonra ise kısa süre zarfında geniş bir teşkilat yapısına ulaşan Halkevleri marifetiyle düzenlenmiş ve bu konuda CHP öncülük etmiştir. CHP Genel Sekreterliğince takip edilen kültür politikaları doğrultusunda belirlenen esaslar ve takvime göre halkın millî hafızasında yaşatılması amacıyla etkinlik düzenlenmesi zarurî olan kutlama ve anma törenleri belirlenmiş ve Halkevlerince tatbik edilmiştir.

3. 2.1. 26 Eylül Türk Dil Bayramı Etkinlikleri

Bilindiği gibi Atatürk, 1 Kasım 1928'de Latin esaslı Türk Alfabesine geçildikten sonra Türk dilinin öz güzelliğini meydana çıkarmak, onu dünya dilleri arasında hak ettiği yere erdirtirecek bir kurumun kuruluşuna öncülük etmiş ve 12 Temmuz 1932'de Türk Dilini Tetkik Cemiyeti kurulmuştur. "*Türk dili, dillerin en zenginlerindenidir. Yeter ki, bu dil şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır*" sözleri ile Türkçe'ye verdiği önemi her fırsatta dile getiren Atatürk'ün Cemiyet'e verdiği ilk görev; Türkçenin öze dönerek geliştirilmesi ve zenginleştirilmesi için yapılacak çalışmaları belirlemek amacıyla bir kurultay düzenlenmesi talimatını vermiştir. Türk Dilini Tetkik Cemiyeti, yeni kurulmuş olmasına karşın, kısa sürede çalışmalarını tamamlayarak 26 Eylül 1932'de Dolmabahçe Sarayında Birinci Türk Dil Kurultayının toplanmasını gerçekleştirmişti. Türk Dilini Tetkik Cemiyetinin kurucu ve koruyucu Genel Başkanı Atatürk, dokuz gün süren kurultay oturumlarının tamamına katılmış, bütün tezleri (bildirileri) dinlemiş, oturum aralarında fırsat buldukça dil bilginleriyle sohbet etmiştir. Yurt dışından dil bilimcilerin de katıldığı kurultayı üç bine yakın dinleyici izlemiştir. Kurultayın son günü başkanlığa bir dilekçe veren şair ve yazar Halit Fahri Ozansoy, bu büyük toplantının Türk dilinin

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016

bayramı olduğunu, bu nedenle açış günü olan 26 Eylül'ün “Dil Bayramı” olarak kutlanmasını önermiştir. Kurultay üyelerinin oy birliği ile kabul edilen önergeyle 26 Eylül günü, Dil Bayramı olarak kutlanmaya başlamıştır.

Türk Dil Bayramı, yurt genelinde coşkuyla kutlanmaya başlamış, kutlamalar kapsamında çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. Kutlamaların etkin şekilde sürdürülebilmesi için bir kültür kurumu olan Halkevleri de görev almıştır. Zirâ, Dil Bayramı kutlamaları, kuruluşundan itibaren Dil, Tarih ve Edebiyat şubesini bünyesinde barındıran Halkevlerinin aslı görevlerinden bir olmuştur.

Dil Bayramı, Malatya’da da 1932 yılından itibaren Halkevi öncülüğünde düzenli olarak her yıl farklı etkinliklerle kutlanmıştır.

1935 yılında Malatya’da kutlanan Dil Bayramı, Fırat Gazetesinde “*Dil birliği, Kan Birliğidir*” ve “*Bugün Halkevinde Kutlanacak Dil Bayramı Programı*” başlıklarıyla duyurulmuş, Osman Eti’nin de “*Budun’un Birliği Dil Birliği İle Kurulur*”, “*Erkin Türkiye’de Egemen Türkçe*”, “*Türk; Diline, Töresine Bağlı Kaldıkça Parlamış ve Yaban Kültürüne Kapıldıkça da Gerilemiştir*” başlıklı köşe yazısıyla dilin önemi vurgulanmıştı. Haberi ayrıntısında yayınlanan programa göre 26 Eylül 1935 Perşembe günü saat 16:00’da Dil Bayramı töreninin İstiklal Marşıyla başlayacak, Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi üyesi Hüsnü Eke, Malatya Lisesi öğretmenlerinden Melahat Tezer ve Gâzi İlkokulu öğretmenlerinden Pertev Bey tarafından tarafından Dil Bayramıyla ilgili birer konuşma yapacaklardı. Konuşmaların ardından şiir dinletisi başlayacak, Gündüzbeyli M. Gündüz ve Yusuf Ziya Bey tarafından birer şiir okunacak, ardından Malatya Lisesi öğrencilerinden bir genç tarafından da Dil Bayramı üzerine bir konuşma yapılacaktı. Etkinliğin son bölümünde ise Malatya Halkevi saz heyetinin konseri yer alıyordu. Ayrıca, Program dahilinde saat 18:00 ile 18:30 arasında radyo programları yapılacaktı (*Fırat Gazetesi* 1935: 26 Eylül).

Fırat Gazetesi, 1935 Dil Bayramı etkinliklerine sonraki nüshalarında yer vermiş ve “*Dil Bayramı Yürekten Kutlandı*” başlığıyla verdiği bir değerlendirme yazısında; 26 Eylül Dil Bayramının Halkevinin büyük salonunda işyar (memur), öğretmen, okur ve çeşitli mesleklerden (ertik) yüzlerce halk tarafından yürekten kutlandığını okuyucularıyla paylaşmıştı. Önceden hazırlanan programa göre törenin belirtilen saatte başladığını, ilk sözü Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi üyesi Hüsnü Eke’nin alıp içinde tek bir yabancı söz bulunmayan duru ve özlü söylevinin derin bir ilgiyle dinlendiğini aktaran gazete; Lise Türkçe öğretmeni Melahat Tezer’in Türkçemizin güzelliğini, üstünlüğünü ve bütün dillere kaynak olduğunu anlatan söylevinin de çok beğenildiğini, Gâzi İlkokulu öğretmenlerinden Pertev Bey’in Türk Dili ve Türk Tarihi araştırmalarını anlatan ateşli söylevinin de halk üzerinde büyük bir etki yarattığı bilgilerini de sütunlarına taşımıştı. Ayrıca, M. Gündüz Tandoğan’ın da “*Dil İçin Savaş Var*” başlıklı şiirini okuduğunu nakletmiştir.

M. Gündüz Tandoğan şiirinde;

“*Savaş var, yine savaş! Düne dek, haksız yere*

Aramıza sokulup, yer bulan yad dillere.

Öz dilin özlemine gönülden duya duya

Savaş açtık bugün biz: Arapça ve Farsçaya.

El dilini kökünden çıkarıp atacağız:

Yerine, dilimizin özünü katacağız...

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016

*Başta Türk'ün en büyük ve en güçlü bir oğlu,
Ki onun tuttuğu yol, utku dolu, şan dolu...*

*Bir yıl var ki tutmuşuz, gidiyoruz biz yine,
O Baş'ın gösterdiği yolların birisine...
Giriyoruz yine biz, bu yolda hep, baş başa!
Dilin etkinliği için ulusal bir savaşa...*

*Bugün: savaşmak için yabancı dillerle biz,
Her birimiz her yönde gönüllü birer eriz...
Arkadaş! Öz diline doğru yürü, yaklaş. var,
Ve bil ki bundan sonra yad dillere savaş var...*

*El dilini kökünden çıkarıp atacağız:
Yerine, dilimizin özünü katacağız...
Öz dilin özlemine gönülden duya duya
Savaş açtık bugün biz: Arapça ve Farsçaya...*

Savaş var, yine savaş! Düne dek, haksız yere

Aramıza sokulup, yer bulan yad dillere...”diyerek Türkçe’yi yabancı dillerin boyunduruğun kurtarmak için savaş açtıklarını belirtmişti. Fırat Gazetesi; programın finaliyle ilgili olarak da “*En sonunda Halkevi Müzik kolunun seçme parçalardan hazırladığı konser halk tarafından kıvançla dinlendi.*” notunu düştükten sonra törenin, musikinin muhteşem etkisiyle sona erdiğini yazmıştır (Fırat Gazetesi 1935: 1 Ekim).

Malatya Halkevi, 24 Ağustos tarihinde düzenlenen III. Türk Dil Kurultayı ve 26 Eylül Türk Dil Bayramı dolayısıyla 1936 yılında yapılan kutlamaları daha geniş kapsamlı bir şekilde gerçekleştirmiştir. CHP Malatya Halkevinde gerçekleştirilen etkinliklerin ilki III. Türk Dil Kurultayı münasebetiyledir. 24 Ağustos 1936 tarihinde başlayan III. Türk Dil Kurultayı hazırlıkları çok önceden başlamış ve Halkevine konulan radyo ve hoparlörlerle halkın etkinlikleri dinlemesine imkân yaratmışlardır. Malatya’dan III. Türk Dil Kurultayına katılmak üzere Hüsnü EKE İstanbul’a göndermiştir.

Halka, radyodan III. Türk Dil Kurultayı açılış nutku dinletilmiş, İlbay (Vali) İ. Etem Akıcı başta olmak üzere bütün vatandaşlar Halkevi meydanındaki törene iştirâk edip İstiklâl Marşı okumuşlardır. Lise öğretmeni Seracettin Bey, Dil İnkılâbı hakkında bir şiir okumuş, şiir halkın sürekli alkış ve tezâhüratı nedeniyle sık sık kesilmiştir. Halkevi tarafından planlı olarak yapılan ve dört gün devam eden konferans ve konserlere halkın ilgi ve katılımı üst düzeyde olmuştu (BCA 24.08.1936).

Turkish Studies

*International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016*

III. Türk Dil Kurultayı kutlamaları için CHP Malatya İlyönkurul Başkanlığı tarafından hazırlanıp Parti ve Halklevince düzenlenen etkinlik programı şu şekilde oluşturulmuştur.

1-24 Ağustos 1936 günü Dil Kurultayının açılması dolayısıyla Parti ve Halkevi süslenecek, radyo ve hoparlör ile açılış nutku dinlenecektir.

2-Saat 17: 05'te memurlar ile halk Cumhuriyet meydanına toplanarak tören yapılacaktır. Bu törende lise öğrencisi İstiklâl Marşını söyleyecek, Tâbiye öğretmeni Bay Seracettin nutuk söyleyecek ve öğrenci şiirler okuyacaktır.

3-Saat 20:00'de Bayan Belkıs nutuk söyleyecek, öğrenci şiirler okuyacak ve Halkevi Müzik şubesi konser verecektir.

4-25 Ağustos 1936'da Güven Direktörü (Emniyet Müdürü) İhsan (Çağlayangil 1990: 52 vd), 26 Ağustos'ta Şevki Sözen, 27 Ağustos'ta öğretmen Bay Zahit saat 20:00'de birer konferans verecekler, öğrenci şiirler okuyacak, Müzik şubesi konserlerine devam edecektir.

5-Bu program herkes için davet yerindedir (BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/3,5).

III. Türk Dil Kurultayı kutlamaları, programda belirtildiği gibi başlamış, aynı binada hizmet veren Parti ve Halkevi süslenmiş, daha önceden tedârik edilen radio ve hoparlörler kurularak III. Türk Dil Kurultayı açılış nutku dinletilmiştir. Akşam saat 17:05'te Cumhuriyet Meydanındaki kutlamalara geçilmiştir. Memurlar ve halkın katılımıyla İstiklâl Marşının söylenmesinden sonra Malatya Lisesi Tâbiye öğretmeni Seracettin Bey bir konuşma yapmıştır.

Malatya Lise Tabiye Öğretmeni ve Halkevi Spor Başkanı Seracettin Bey sözlerine halkı selamlayarak başlamış ve şunları söylemiştir (BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/18-19-20):

"Sayın bayan ve baylar,

Bugün 3. Dil kurultayının açılışı kamunuza kutlu olsun demek onuruna erdiğim için ne kadar mutlu olduğumu söylemeye sevincim engel oluyor.

Sayın yurttaşlarım,

Serv ile yurdun çevresine çizilen ve Türkün ölümü demek olan çizgiyi erginlik savaşının etkisi ile silen yüce ulusumuz yurt ve ulus için gerekli devrimleri yapmaya dölen etmişti. Bunları sevgili önderin imi ile sırası geldikçe yaptı ve bundan dört yıl önce de dil devrimini tötetti. Bu devrim tek devrim değildir. Kültür alanında yapılan devrimlere bağlı ve onları tamamlayıcı bir dirim saldırışıdır.

Yurttaş,

Herşeyi yerinde ve yolunda görmekte güçlük çekmeyen ve iyi duyup anlayan sevgili ulusumuz ve onun yüksek önderi harf devrimini yaparken dilin de temelini atmıştı. Bu alanda önemli ve asıgılı verimler elde etmek için 12 Temmuz 1932'de Ankarada Türk Dili inceleme kurumunu kurdu. Bu kurum orada kısa bir zaman gerekli işleri yaptıktan sonra ilk dil kurultayını bu günkü kurultayı toplandığı Dolmabahçe Sarayında 26 Eylül 1932'de topladı. İşte bu durum dil devriminin nasıl ve ne biçimde başladığını söylemek üzere koşup gelen Türk bilginlerinin önemli aylarında daha açık olarak anlaşıldı ve devrimin yüce önderimizin beyininden ve yüksek ruhundan fıskırdığını güçleri yettiği kadar anlatılar. O günden bu güne kadar dil inceleme kurumu da devrimin ilerlemesi için yüce önderinin ilmi ile gerekli yollardan yürüyüp elde ettiği asıgılarla bu günü kazandı.

Yurttaş,

Tarihin yazmadığı zamanlardan çok önce Türk dili güzünlüğü ile dünyada bulunan ulusları kendisine bağlamış ve dillerine karışmıştı. Bu durum eskiden yabancı uluslar tarafından onaylandığı gibi 1934 yılında toplanan ikinci dil kurultayında da değerli aytaçlarımızın çeşitli ulus delegeleri önünde söyledikleri aytada Arap dilinin Türk dillerinden türediğini ispat etmek suretiyle onaylamıştır. Şu kısa sözlerimle güzelliği ve eskiliği anlaşılan değerli dilimizin nasıl ve ne biçimde bozulduğunu inceleyelim.

Yurttaş,

Yaradılışından Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşuna kadar güzelliğini korumuş olan değerli dilimiz ondan sonraki çağlarda yavaş yavaş ruhlara etki yapan güzün durumunu kaydetmiştir. Dilimizin bu duruma gelişi çeşitli unsurların birleşmesinden türeyen Osmanlı İmparatorluğunun ileri gelenlerinden daha açıkca bilgisiz, bağnaz adamların kötü idelerindedir. Bu adamlar kafalarına yerleştirilmiş oldukları eski ide ile aşağılanmayı herşeyden üstün bilerek işçenliklerini günden güne ilerleterek değerli dilimizin hiçbir acı duymadan kaybettiler. Hele Tanzimat Devrinin türettiği Bab-ı Ali kitabeti tamamen bozdu. Bunun türettiği kötülük, yazılan kitapların yabancı dillere çevrilişlerinde ruhsuz ve anlaşılmaz bir biçim almasıyla saptanmıştır.

Yurttaş,

Bu durumlar yüce dilimizin yabancı uluslar yanında eski değerini kaybetmiştir. Çünkü onların bilginleri yaptıkları incelemelerle Türk dilinin güzelliğini ve eskiliğini onaylamışlardır. Bu hakikati bu günde kitap saraylarında bulunan ve genel olarak Türk dili andacı adıyla anılan kitaplarındaki yazı örnekleri ile herkese anlatmaktadırlar.

Yurttaş,

Güzelliğini kaybeden dilimiz için gerekli devrimin yapılmasını düşünen bir çok adamların geçmiş yüzyıllarda çalıştıkları söylenmekte ise de bu doğru değildir. Çünkü, bunlar o zamanlarda yukarda söylediğim gibi karmakarışık bir hükümetin etkisi altında inim inim iniyorlardı. Nasıl olur da bu adamlar bilim ve ulusal varlığın korunmasına ve yerine getirilmesine çalışırlar. Tekrar ediyorum bu değerli iş yüce önderimiz tarafından türetilmiştir. Başka kimse bana iye olamaz.

Yurttaş,

Dil devrimi ruhumuzda da pek büyük değişiklikler türetmiştir. Ulusal dil şuuru açındıktan sonra da herhangi bir yazı yazmak istediğimiz zaman eski Osmanlı dilinin kötü alışkanlığı sonucu olarak kalemimizin ucuna gelen yabancı kelimeyi kullanırken hemen duraklıyoruz ve onun yerine öz dilde bir kelime arıyoruz. Oysa ki dil devriminden önce kalemimize takılan bu yabancı kelimeleri o kadar duymuyorduk ve yabancı dil kurallarına aldırış etmiyorduk. Bugün kafamızda ruhumuzda devrimin değerli sonucunu görüyoruz. Geçen yıl ilkokullara gelen yavrularımız bu şururu oldukça kavramışlardır. Yarınki yavrularımız ise daha sağlıklı ve önemli bir biçimde kavrayacaklardır.

Yurttaş,

Harf devrimi ile Türk ulusunu orta çağ bağlarından kurtaran şanlı tarihimizle ananemizin küllerini bulan dil devrimi ile de kaybolan benliği yerine getiren ve ulusal uyanışı töreten yüce önderimizi saygı ile anmayı herşeyden üstün bir ödev bil. Bugüne kadar yapılan bütün işlerinde ona dayan. Başarırsın değerli sözünden alınan esi ile yapıldığını unutma.

Turkish Studies

*International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016*

Yurttaş,

Dirimi kavradığım günden bu güne kadar gücüm yettiği kadar yaptığım irdeleme sonucunda elde ettiğim idelere ilişik söylediğim sözlerle bir şey anlatabildiysem çok mutluyum, her yaptığı işte ulusumun dölenine dayanarak yaptığını söylemek büyüklüğünü gösteren yüce önderimizi sayın arkadaşlarıyla ve değerli ulusuyla tekrar sayınla anarak sözüme sonunç veririm.”

Seracettin Beyin konuşmasının ardından öğrenciler şiirler okumuşlar ve pograma Halk evinde devam edilmiştir. Saat 20:00’de Halkevinde Belkis Necla Zencirkıran bir konuşma yapmıştır. Malatya Lisesi Edebiyat Öğretmeni Belkis Necla Zencirkıran, dil inkılâbı ve yeni Türkiye üzerine uzun ve anlamlı bir konuşma yaparak sözlerini şöyle bitirmiştir (BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/6-10):

“...Yeni devrimimiz bizden enerji, başarıcılık ve eser istiyor. Yedisinden yetmişine kadar hepimiz bu büyük varlığa, 13 yılın destanını yaratan bir eser borçlu bulunuyoruz. Öyle bir eser ki, yazısı bizim, ruhu bizim, şekli bizim, dili bizim her şeyi bizim olacak. Hülâsa Türkün eseri olacak. Asırlara sığmaz varlığımızı öğrenmek isteyenler bu mukaddes kitaba bakacaklar ve ondan ibret alacaklar. Biz bu büyük varlığı yaratacağız, yaratmaya and içtik. Çünkü damarlarımızdaki kan, bileklerimizdeki güç, kafalarımızdaki inanaç, atalarımızın kanı, atalarımızın gücü ve atalarımızın inancıdır.”

Belkis Necla Zencirkıran’ın konuşmasından sonra Malatya Lisesi 9. sınıf öğrencilerinden M.Gündüz Tandoğan kürsüye gelerek, **“Öz Dil Öztürk Kanının Biricik Anlamıdır”** adlı şiirini okumuştur. Şiir (BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/11):

*Hızını Asyanın Alataylarından alan,
Altaylardan alarak beş kıtaya kol salan.
Bir hızda kötülüğü yer yüzünde öldüren,
Pek şanlı bir devletle evrende hüküm süren.
Ve bilgi acununa ilk Tükle doğarken tan,
Soykanlık adındaki ışıklı bir kaynaktan.
Yüzyıllarca dünyaya tatlı bir dil süzölmüş.
Hayat bu süzölüşün topluluğıyla gülmüş
O günden beridir ki Asya ve Anadolu
Baştan başa bu sesin çağrıntısıyla dolu.
Şimdi nereye baksam sana içimdekiler.
Yüzünde ışıklanan öz Türk dili ile güler.
Türk olan özlem çeker bağlandığı öz dile.
Dilini ısırkanlar, yad otlar sarsa bile
O her an bu sevgiyi yanan gönlünde taşır.
Çünkü damarlarında öz Türk kanı dolaşır,
Arkadaş benim gibi her zaman şunu haykır
Öz dil öz Türk kanının biricik anlamıdır.*

Turkish Studies

Dilinden yad dilleri tut da çıkar at birdir.
Sen onların değilsin, onlar senin değildir.
Türk dilinde bu Farsça Arapça da ne demek
Ergin Türk ulusuna, ergin Türk dili gerek.
Dilimizin aşkıyla tutuştuk için için,
Bir olduk bir özlemle öz dile varmak için.
Her öndemi bir hızda yıkacak aşacağız.
Türkün, Türkiyeliyiz Türkçe konuşacağız.
İçimizden yad dili çıkarıp atacağız.
Artık dilimizde erkin yaşatacağız,
Yolumuz ülkü yolu, gidiyoruz öz dile.
Atatükle baş başa, Atatükle el ele
Ey bahıtlı arkadaş varğıya vardık yakın
Bizi kıskanmayınız, kıskanmayınız sakın.
Ey Türk oğlu sevin, sevincin olsun kurtlu.
Türküm, Tük yaratıldım demek ah ne mutlu.”

Daha sonra Malatya Lisesi öğrencilerinden Naciye ve sırasıyla III. Sınıf öğrencisi 59 numaralı M. Yalvaç (BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/12) “Atatürk Türkçesi” şiirini okumuş ve yine Lise son Sınıftan 366 numaralı Vahap Karakaş, “Dilimiz” şiirini okumuştur (BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/13).

“Biz Sinada bıraktık Musanın esasını,
Kanımızla koruduk kendi öz dilimizi.
Attık kültürümüzden Arabın yavaşını,
Artık konuşacağız kendi öz dilimizi.
Her devrimi yarattık genlik buldu yurdumuz,
Bak bugün ağlamıyor ün alan bozkurdumuz.
Yurda korku sokmuyor utku çalan ordumuz,
ATATÜRK soysallığa çekiyor elimizi.
Acemin kuralını dilimizden çıkardık,
Arabın terkebinden şivemizi kurtardık,
Kendi öz dilimizin Uz dilliğine vardık.
Binbir Acun toplansa durduramaz yelimizi.
Kurtuluş Lozan ile ölüm Sevr’i devirdik.
Onu da bu günlerde Montrö’ye çevirdik

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016

*Türkün bütün başlardan çünkü üstün gelirdik.
Tüm uluslar bir olsa bükemez belimizi...
Kimse konuştuğu ne? Hem farkında değildi
Başımızda ulular bunu anladı bildi,
Osmanlı şivesini kültürümüzden sildi,
Tükel evren set olsa durdurmaz selimizi.
Her devrimde gereriz ok atmak için yayı,
Öz yurdu tehlikeden koruyor bak alpayı,
Yurttaş yine toplandı bu gün dil kurultayı,
Yapacağız inan et bu son emelimizi.*

Program gereği günün son konuşmasını Malatya Lisesi Öğrencisi Kemal yapmış ve şunları söylemiştir (BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/14):

“Saygı değer yurttaşlarım,

Bu gün üçüncü yıldönümünü kutlamakla büyük bir kıvancını duyduğumuz dil kurultayının törenini yapıyoruz, kutlu olsun. Orta Asyadan doğan yalçın dağlardan aşan kuytu oyuklardan geçen ve nihayet akını Türkiye’de durduran koca Türkün kurduğu cumhuriyet Osmanlı İmparatorluğunun cahil kafaları üzerine sasılmaz bir irade ile kuvvetli kültür temelini atmıştır. Türkiye cumhuriyetini yaratan büyük şefin önem verdiği işlerden biri de Türkleri kendi diline kavuşturmak için okuyup yazmayı kolaylaştırmak ve halk arasındaki dil birliğini temin etmek oldu. İzmir zaferinin sonunda büyük önder “memlekette maarif vekili olarak hizmet etmek isterdim” sözü ile bu işin ne derece yüksek bir ödev olduğunu ortaya koymuşlardı.

Yurttaşlar,

Asırlardan beri kafamızı cendere altında bulduran anlaşılmayan ve anlamamıza imkan olmayan konuşma ve yazma araçlarından kendimizi kurtarmak lazımdı. Türkçemizin de Tükiyemiz gibi kurtulması lazımdı. “Türk zekidir. Türk idemendir.” diyoruz bunu ispat için halkımızın çoğu okur yazar olmalıdır. Bunun için de ancak dil birliğini son hızıyla ilerletmek lazımdır. Şayet okur yazar değilsek kabahat bizde değil senelerin uzun günleri içinde Türk’ü anlamayan ve Türk seciyesini takdir etmeyen Osmanlı İmparatorluğunun taht ve taç davasını güden saray beylerinde ve zevk düşkünlerindedir.

Yurttaşlarım,

(...)Biz senelerden beri koyun sürüleri gibi nereye götürülürse gidiyor ve ne onlar onlar bizden ve ne de biz onlardan bir şey anlıyorduk. Ey Türk oğlu! Seni nasara Yansurdan Karabaş tecvitten kurtaran cumhuriyettir. Öz dilindir. Onu sev ve onu vatan için çarpan kalbinin en sağlam yerinde sakla.

Ey koca Türk! Bundan 15-20 yıl evvel hangi fert bir kalabalık karşısında laf söylemiş ve derdini anlatacak hangi dili bulmuştu. Oysa ki bugün ben bağıryorum ve sen anlıyorsun. Diyorum ki beni böyle öz Türkçe söylemeye kavuşturan ve beni hür, mesut hayata atan cumhuriyet ve yaratıcısı asırlarca yaşasın.”

24 Ağustos 1936 tarihli etkinliğin son bölümünde de Halkevi Müzik şubesi konser vermiştir.

Turkish Studies

III. Türk Dil Kurultayı kutlamaları programına 25 Ağustos 1936'da devam edilmiş ve Halkevinde Güven Direktörü (Emniyet Müdürü) İhsan Sabri Çağlayangil tarafından dil konusunda saat 20:00'de bir konferans verilmiştir. 26 Ağustos'ta Şevki Sözen, 27 Ağustos'ta da İlkokul öğretmenlerinden Zahit Atay tarafından saat 20:00'de birer konferans verilmiştir. Konferansların ardından her gece Halkevi Müzik şubesi tarafından konserler düzenlenmiştir.

Son gece ise Zahit Atay, Güneş-dil Teorisi ile ilgili bir konuşma yapmıştır (BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/15-16-17).

Malatya Halkevi Başkanlığı, 28 Ağustos 1936'da CHP Genelsekreterliğine hitaben bir yazı yazarak etkinliklerle ilgili rapor sunmuştur. Raporda yapılan etkinlikler sıralandıktan sonra Kurultayın açılışıyla birlikte Malatya halkının, programlı olarak tarihî dört gününü sevinç içerisinde geçirdiği, payansız ilgi ve neşesini arttırdığı ifade edilmiştir.

Halkevi Başkanı Faruk Yakın imzasıyla İstanbul'a gönderilen raporda ayrıca; "*Kurultayın açılışından doğan minnet ve şükranlarımız büyük önderimiz Atatürkümüze telgrafla bildirilmiştir.*" denilerek, kutlama törenine ait haberlerin de Ulus, Cumhuriyet, Tan, ve Kurun Gazetelerine telgrafla gönderildiği hatırlatılmıştır (BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/4).

Malatya CHP İlyönkurul Başkanlığı da 31 Ağustos 1936'da CHP Genelsekreterliğine hitaben yazdığı ayrı bir raporda Malatya Halkevi başkanlığı tarafından gönderilen rapordaki gözlemleri paylaşmış; farklı olarak kutlama tezâhuratını ulusal gazeteler yanında yerel gazetelerden Ünal ve Fırat gazetelerine de gönderdiklerini ve ilk sayfalarında büyük punto harflerle neşrettirildiğini belirtmiştir (BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/2).

Fırat Gazetesi de 1936 Dil Bayramı kutlamalarıyla ilgili olarak 25 Eylül 1936 tarihli nüshasında konuya ayrı bir önem vermiş ve ilk sayfasını bu kutlamaya ayırmıştır. Sayfanın tam ortasına Atatürk'ün bir fotoğrafını yerleştirmiş ve altına da "***Dil işlerinde acuna yeni teori yaratan Büyük Şefimiz Atatürk***" yazarak Güneş Dil Teorisine atıfta bulunmuştur. Yine ilk sayfada başyazı olarak Şevki Sözen'in "*Dil Bayramı*" başlıklı bir yazısı yer almıştır. Şevki Sözen baş yazısında;

"Yarın 26 Eylül Dil Bayramıdır. Bu 26 Eylül'ün bünyesinde sakladığı derin anlam ve gerçeklikleri kavramak için Dil kurultayı ve toplantılarına ait tutulmaları ve bunun etrafında yazılan yazıları okumak yeterlidir.

Türkler ata yurdlarından i tibarra özlü ve köklü bir dile sahip olarak aaa dört bucağına yayıldıkları zaman dillerinin de yayıldığına ve yerli diller üzerinde oturaklı ve gerekli etki yaptıklarına şüphe edilemez. Fakat zaman ve son akınlarda alınan din, Türkün hüviyetini değiştirir bir anıklık alınca dilini de karıştırır bir mahiyet almıştır.

Uzun yıllar durgunluğumuza bu iki etkenin dokunaklı oldukları kuvvetli ihtimaller arasındadır.

Dillere köken olarak gösterilen İndü-Avrupai İndü-Cermen, Gree-Latim gibi nazariyelerin Dil-Güneş teorisiyle nereye dayandığını, göğsümüz kabara kabara, okuyor ve dillerdeki köklerin tüm kaynaklarını Türk dilinde buluyoruz.

Türkler soysallıkta nasıl evrensel bir mahiyet almışlarsa dilde de acuna ama kayanıklık yaptıkları son ilimsel incelemelere dayanarak meydana çıkarılmış ve Avrupa bilginleri beraber olmak üzere kimsenin bir deyeceği de kalmamıştır. Artık bundan sonra arı bir dil ile birbirimizi anlar konuşarak ilerlememize bir engel göremiyoruz.

Eski çağlarla olduğu gibi, Başöğretmenimiz ve büyük şefimiz Atatürk'ün bize öğrettiği metodlarla yaltırlıklı izlerle Türkler bundan böyle daima ileri gidecekler ve asla geri!..." dönmeyeceklerini vurgulamıştı.

Gazetenin ikinci sayfasında Mustafa Gündüz Tandoğan'ın "Öz Dil Öztürk Kanının Biricik Anlamıdır" başlıklı şiirine yer vermişti. Üçüncü sayfada ise büyük puntolarla CHP Halkevi Başkanlığının 26 Eylül 1936 Dil Bayramına ait duyuru yer almış ve "**Dil Bayramı olan 26 Eylül 1936 Cumartesi günü saat 18'den 24'e kadar Halkevinde radyo, konferans ve konser vardır**" diyerek okurlarını etkinlik hakkında bilgilendirmişti (*Fırat Gazetesi* 1936: 25 Eylül).

1936 Dil Bayramı etkinliklerinin sonuçları da CHP Genel Sekreterliğine gönderilen bir yazıyla paylaşmıştı. Halkevi Başkanı Faruk Yakın, 2 Ekim 1936'da CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği yazıda; "*Dil Bayramı dolayısıyla evimizde tedârik edilen iyi bir radyo vasıtası ile saat 18:00'de verilen konferansı kalabalık bir halk dinlemiştir.*"

Konferansı müteakib saat 19:00'da Dil Kurultayına iştirâk eden Hüsnü Eke Güneş-Dil Teorisi hakkında kıymetli bir konferans vermiş ve onu müteakip lise talebesinden Gündüz bayram dolayısıyla yazdığı manzûmu okumuş, Lise Türkçe öğretmeni Bayan Melehat Tezer ile Lise talebesinden Vahap dilimizdeki devrimi anlatan birer söylev vermişlerdir.

Malatya'da intişâr etmekte bulunan Fırat Gazetesi Dil Bayramı dolayısıyla bir baş makale yazmıştır.

Konferanslardan sonra Evimiz Müzik kolu tarafından iki saatten fazla süren bir konser verilmiş ve dinleyiciler iyi bir gece gecirmişlerdir. Bu suretle bayram lâyük olduğu heyecan ve canlılıkla kutlanmıştır. Derin saygularımı sunarım..." demişti (BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/1).

1940 yılı etkinlikleri de Fırat Gazetesinin 27 Eylül 1940 tarihli nüshasında değinilmişti. Gazetede, "*Dil Bayramı*" başlığıyla verilen haberde kutlama etkinliğinin ayrıntısında "*Dil bayramı memleketin her tarafında olduğu gibi şehrimizde de coşkun tezahüratla kutlanmıştır.*" denilerek program akışına yer verilmişti.

Etkinlik, saat 17:30'da başlamış, Malatya Valisi Fahri Özen de dahil olmak üzere halk, Halkevinde toplanmış; Vali, askerî ve mülkî erkânın bayramı kutladıktan sonra öğretmen Melahat Sezener dil bayramının kutsiyetini tebaruz ettiren bir konuşma yapmıştı. Sonrasında, Halkevi saz heyeti, millî havaları terennüm ederek halka güzel bir konser vermişti (*Fırat Gazetesi* 1940: 27 Eylül).

1943 yılı 26 Eylül Dil Bayramı etkinlikleri, Fırat Gazetesinde 28 Eylül 1943 tarihli nüshasında manşetlere taşınmış ve "*Dil Bayramı*" başlığıyla verilmiştir. Etkinlik programı ve kutlamalar kapsamında yapılan değerlendirmede Türk dilinin bir çok devreler geçirdikten sonra, nihayet Büyük Atatürk'ün önderliğiyle başlayan Dil Kurultaylarının çalışmaları sayesinde bugünkü sade şeklini aldığı vurgulanmıştı. Dil Kurultayının ilk defa 11 yıl önce Dolmabahçe Sarayında kurulduğu, titiz araştırmalardan sonra temiz ve çok sade olan Türk dilinin Arap ve Acem tesiri altında benliklerini kaybederek kullanılmaz hale geldiği belirtilmiş ve Türk kültürünün ana kaynağı olma güzel Türkçemize dönülmesinin bir zaruret olduğu ortaya konulmuştu. Değerlendirmenin sonunda da "...Bundan sonradır ki, millî şuurun verimli bir gelişmeye kavuşmuş bulunmasından, Türk milleti kendi öz malı olan diline dönmeği bir ödev saymıştır." denilerek son bulmuştur (*Fırat Gazetesi* 1943: 28 Eylül).

4. SONUÇ

Farklı toplumlar sözkonusu millî günlerde kendi öz değerlerini hem yeni yetişen kuşaklara aktarmak hem de millî bir bilinç oluşturmak amacıyla farklı etkinlikler gerçekleştirmektedirler. Bizim için millî gün ve haftaların kutlanması, hem millî hafızamızın canlı tutulması hem de geleceğimizin tanzimi noktasında önemli yapı taşlarından biri si de 26 Eylül Dil Bayramıdır

Bilindiği gibi Atatürk, 1 Kasım 1928'de Latin esaslı Türk Alfabesine geçildikten sonra Türk dilinin öz güzelliğini meydana çıkarmak, onu dünya dilleri arasında hak ettiği yere eristirecek bir kurumun kuruluşuna öncülük etmiş ve 12 Temmuz 1932'de Türk Dilini Tetkik Cemiyeti kurulmuştur. Atatürk'ün Cemiyet'e verdiği ilk görev; Türkçenin öze dönerek geliştirilmesi ve zenginleştirilmesi için yapılacak çalışmaları belirlemek amacıyla bir kurultay düzenlenmesi talimatını vermiştir. Türk Dilini Tetkik Cemiyeti, yeni kurulmuş olmasına karşın, kısa sürede çalışmalarını tamamlayarak 26 Eylül 1932'de Dolmabahçe Sarayında Birinci Türk Dil Kurultayını gerçekleştirmişti. Türk Dilini Tetkik Cemiyetinin kurucu ve koruyucu Genel Başkanı Atatürk, dokuz gün süren kurultay oturumlarının tamamına katılmış, bütün tezleri (bildirileri) dinlemiş, oturum aralarında fırsat buldukça dil bilginleriyle sohbet etmiştir.

Yurt dışından dil bilimcilerin de katıldığı kurultayı üç bine yakın dinleyici izlemiştir. Kurultayın son günü başkanlığa bir dilekçe veren şair ve yazar Halit Fahri Ozansoy, bu büyük toplantının Türk dilinin bayramı olduğunu, bu nedenle açış günü olan 26 Eylül'ün "*Dil Bayramı*" olarak kutlanmasını önermiştir. Kurultay üyelerinin oy birliği ile kabul edilen önergeyle 26 Eylül günü, Dil Bayramı olarak kutlanmaya başlamıştır.

Türk Dil Bayramı, yurt genelinde coşkuyla kutlanmaya başlamış, kutlamalar kapsamında çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. Kutlamaların etkin şekilde sürdürülebilmesi için bir kültür kurumu olan Halkevleri de görev almıştır.

Kuruluşundan günümüze uzanan süreçte Cumhuriyetin temel dinamiklerinin halk tarafından benimsenip yaygınlaşmasında Halkevleri önemli bir rol üstlenmiştir. Yurt genelinde 1932'den 1951 yılına kadar faaliyette olan Halkevleri, 9 şube halinde örgütlenmiştir.

Halkevlerinin çalışmalardan ilki ve en önemlisi, millî gün ve haftalara ait kutlama etkinlikleridir. Toplum nezdinde, diğer kutlamalar yanında 26 Eylül Dil Bayramı kutlamaları da halkın millî bilince ulaşması ve öz Türkçesi'ne sahip çıkması konusunda önemli bir yere sahiptir. Halkevlerin dil, tarih ve kültürel etkinlikleri, Dil, Tarih ve Edebiyat şubeleri marifetiyle gerçekleştirilmiştir.

Halkevleri Dil ve Edebiyat şubelerinin görevlerinden biri, oluşturulan dil komiteleri aracılığıyla Türkçede kullanımda olan yabancı sözcüklerin yerine Türkçe sözcükler türetmek ve kendi yörelerinde unutulmaya yüz tutmuş Türkçe sözcükleri tarayarak derlemektir. Yapılan bu türden yöresel çalışmalarla Türk Dilini Tetkik Cemiyetinin hazırladığı Tarama ve Derleme Sözlüklerinin oluşumuna katkı sağlanması düşünülmüştü.

Halkevleri Dil ve Edebiyat şubelerinin bir başka görevi de yörelerinde Türkçe olmadığı düşünülen köy ve sokak adlarını değiştirerek Türkçe adlar koymaktır. Yine, Halkevleri dil komitesi, 18 Haziran 1934'te kabul edilen Soyadı Kanununa göre yöresindeki birçok vatandaşa Türkçe soyadı bulmuştur.

İlki 1932 Ağustosunda gerçekleştirilen ve iki yılda bir düzenlenen Dil Kurultaylarına Halkevlerinin Dil ve Edebiyat şubesi üyelerinden bir temsilci gönderilerek orada alınan kararları yerinde takip edilmiş, Kurultay dönüşü de Halkevinde verilen konferanslarla halka ve halkevi mensuplarına izlenimlerini aktarma şansı verilmiştir. Ayrıca, Halkevleri bünyesinde temin edilen

radio ile Dil Kurultayları halka dinletilmiş ve halkın dil bilincini geliştirmesine katkıda bulunulmuştur.

26 Eylül Dil Bayramı, Malatya’da da 1932 yılından itibaren Halkevi öncülüğünde düzenli olarak her yıl farklı etkinliklerle kutlanmış, Fırat ve Gayret gibi yerel gazeteler tarafından da yakından izlenmiş ve yöreye ait önemli bilgiler verilmiştir. Dil Bayramı törenleri, protokolün de katılımıyla düzenlenmiş ve başta vali olmak üzere şehirdeki askerî ve mülkî erkân bu etkinliklerde yer almıştır. Etkinlik programı yerel gazetelerde yayınlanmış, okurların ve yöre halkının haberdar olması sağlanmıştır. Gazetelerde, 26 Eylül Dil Bayramının anlam ve önemine ilişkin Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi üyesi Hüsnü Eke, Osman Eti, Şevki Sözen, Malatya Güven Direktörü İhsan Sabri Çağlayangil, Malatya Lisesi öğretmenlerinden Melahat Tezer, Gâzi İlkokulu öğretmenlerinden Pertev Bey, İlkokul öğretmenlerinden Zahit Atay, Lise öğretmeni Seracettin Bey, Malatya Lisesi Edebiyat Öğretmeni Belkıs Necla Zencirkıran ve M. Gündüz Tandoğan gibi isimlerin şiir, köşe yazıları ve makalelerine yer verilmiştir. Maarif Müdürlükleri aracılığıyla okullarda da yazı ve şiir yarışmaları düzenlenmiştir. Halkevi öncülüğünde gerçekleştirilen 26 Eylül Dil Bayramı etkinliklerinde Halkevine yerleştirilen radyo ve amplifikasyon sistemiyle halka konferanslar verilmiş, dil çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca, halkın katılımıyla Halkevinde sazlı, sözlü kutlamalar yapılmış ve balolar düzenlenmiştir. Yöreyle ait folklor çalışmaları yapılmıştır. 1934’ten sonra Halkevi Dil, Edebiyat şubesinde soyadı seçilmesi konusunda vatandaşlara öneride bulunulmuştur.

1929 yılında başlatılan okuyup yazabilme seferberliğinde 1932-1951 yılları arasında lokomotif görevi gören Halkevleri; cehaletle savaşta Türk toplumunun önemli bir uzvu haline gelmiştir. Maarif Müdürlüğüyle işbirliği içinde okuyup yazabilme kursları düzenlemiş ve birçok vatandaşın diploma almasını sağlamıştır. Okuma çağındaki çocukların dışındaki gençler ve yetişkinler yönelik kurslar 1951’e kadar sürmüştür. Yine, Halkevi bünyesinde oluşturulan Kütüphaneler sabah 09:00’dan akşam 21:00’e kadar açık tutulmuş, halkın okuma alışkanlığı kazanmasına katkıda bulunulmuştur.

Halkevi Dil, Edebiyat şubesinde Derme adıyla bir dergi çıkartılmış ve Malatya’ya özgü dil, kültür ve folkloruyla ilgi derlemelerden örnekler verilmiştir.

Sonuç olarak toplum nezdinde, diğer kutlamalar yanında 26 Eylül Dil Bayramı kutlamaları da halkın millî bilince ulaşması ve öz Türkçesi’ne sahip çıkması konusunda önemli bir yere sahiptir.

5. KAYNAKÇA

5. 1. Arşiv Kaynakları

5. 1. 1. T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi

BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/1

BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/11

BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/12

BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/13

BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/14

BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/15-16-17

BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/18-19-20

BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/2

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016

BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/3,5

BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/4

BCA Fon No: 490 1 0 0 Kutu No: 1169 Dosya No: 106 Sıra No: 1/6-10

Cumhuriyet Arşivi, 24.08.1936

5. 2. Resmî Yayınlar

CHF. (1932). *Halkevleri Talimatnamesi*. Ankara.

CHP. (1937). *1937 Yıldönümü Broşürü, Geçen Yılda Halkevleri Nasıl Çalıştı?* Ankara.

CHP. (1939). *1939'da Halkevleri*. Ankara.

CHP. (1935). *Halkevleri 1932-1935, 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, Ankara.

Malatya Vilayeti CHP Başkanlığı. (1938). *Cumhuriyetin XV. Yılında Malatya*.

TBMM Zabıt Ceridesi. (1958). 23 Nisan 1337 (1921), 24. İçtima, 1.celse, c. 10, Ankara, s.70 vd.

TBMM Zabıt Ceridesi 3. (1339). II. Devre (24 Teşrin-i evvel), Ankara.

CHP. (1940). *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940*, Ankara.

5. 3. Tetkik Eserler ve Makaleler

Halkevlerinin Kuruluşu ve Çalışmaları. <http://w3.balikesir.edu.tr/mozsari/Halkevleri.htm>, Erişim tarihi: 10 Aralık 2016.

Arıkan, Zeki. (1999). Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. 6/23.ss. 261-281

Aydın, M. (2016) The Role Of Community Centers in Education Throughout Historical Process and The Example of Malatya Community Center (1932-1951), *International Conference on Research in Education and Science (ICRES)*, May 19-22 (Bodrum, Turkey) pp. 1709-1723

Bolat, B. S. (2007). *Milli Bayram Olgusu ve Türkiye'de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1923-1960)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. H. Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü. Ankara.

Çağlayangil, İ. S. (1990). *Anılarım*. (3.baskı). Yılmaz Yayınları. İstanbul.

Deringil, Selim. (2002). *İktidarın Sembolleri ve İdeoloji*. (Çev. Gül Çağalı Güven). İstanbul.

Elman, A. Ş. (1955). *Dr.Reşit Galip*. Ankara.

Koçoğlu, Erol. (2016). Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Antropoloji. *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. (edt. Refik Turan-Tahsin Yıldırım). Ankara. ss.325-355.

Özdemir, Y., Aktaş, E. (2011a). Bütünden Parçaya Halkevleri Şubeleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 15/2. Erzurum. ss. 187-204.

Özdemir, Y., Aktaş E. (2011b). Halkevleri 1932'den 1951'e. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (TAED)*. S. 45, Erzurum. ss. 235-262.

Tekeli, İlhan. (1997). Bir Toplumsal Anlatım ve Katılım Biçimi Olarak Kutlama Şenlikleri, *Bir Çağdaşlaşma Projesi Olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 Yılı*.

5. 4. Süreli Yayınlar

Fırat Gazetesi. (1935). 1 Ekim.

Fırat Gazetesi. (1935). 26 Eylül.

Fırat Gazetesi. (1936). 2 5 Eylül.

Fırat Gazetesi. (1940). 7 Eylül.

Fırat Gazetesi. (1943). 28 Eylül.

6. EKLER

2-10-936

VII

Malatya
C. H. P.
Halkevi Başkanlığı
SAYI 43

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

C.H.P.Genel Sekreterliğine

1: 26-9-936 Dil bayramı dolayısıyla Evimizde tedarik edilen iyi bir radyo vasıtasıyla saat 18 de verilen konferansı kalabalık bir halk dinlemiştir.

2: konferansı müteakip saat 19 da dil kurultayına iştirak eden Hüsnü Ekm (güneş- dil) teorisi hakkında kıymetli bir konferans vermiş ve onu müteakip Lise talebesinden Gündüz bayram dolayısıyla yaptığı mansumu okumuş , Lise türkçe öğretmeni bayan Melâhat ile Lise talebesinden Vahap dilimizdeki devrimi anlatan birer söylev vermişlerdir.

3: Malatyada intişar etmekte bulunan Fırat gazetesi dil bayramı dolayısıyla bir başmektale yazmıştır.

4: konferanslardan sonra Evimiz Müzik kolu tarafından iki saatten fazla süren bir konser verilmiş ve dinleyiciler iyi bir gece geçirmişlerdir, bu suretle bayram layık olduğu heyecan ve canlılıkla kullanılmıştır . Derin saygılarımı sunarım .

Halkevi Başkanı
Jr. yalçın

490 01 1169/106/1.

-20-

4

Turkish Studies

VII

31-8-936

Malatya
C. H. P.
İlyöçkural başkanlığı
SAYI - 52 -
ek: 1

C. H. P. genel Sekreterliği yuce Hatun

13 Temmuz

Üçüncü Dil Kurultayının açılışının kutlama raporudur.

Parti ve Halkevinin aynı binada bulunması dolayısıyla tertip edilen program dört gün ve dört gece tamam olarak tatbik edilmiştir. Konferans ve söylevlerle şiirlerin örnekleri Halkevinden Yüce Katınına sunulmuştur. Kutlama tesahurâtı Ulus, Cumhuriyet, Tan, Furum gazetelerine telâfe yazıldığı gibi mahallî yevmi Ünal ve haftalık Fırat gazeteleri- le de baş sahifalarda büyük punto harflerle neçrettirilmiştir. Bayram günlerinin pek canlı ve heyecanlı geçtiğini arz eder saygılarımı sunu- rım .

C.H.P. İlyöçkural Başkanı

[Signature]

2

Turkish Studies

Turkish Studies

Turkish Studies

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Aydın, M.K., - Aydın, M. & Kaya, F. (2016). “Malatya Halkevi Öncülüğünde Gerçekleştirilen 26 Eylül Dil Bayramı Kutlamaları (1932-1951) / September 26 Language Festival Celebrations in Malatya Community Center(1932-1951)”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/21 Fall 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11281>, p. 1-28.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016